

LÄRARHANDLEDNING

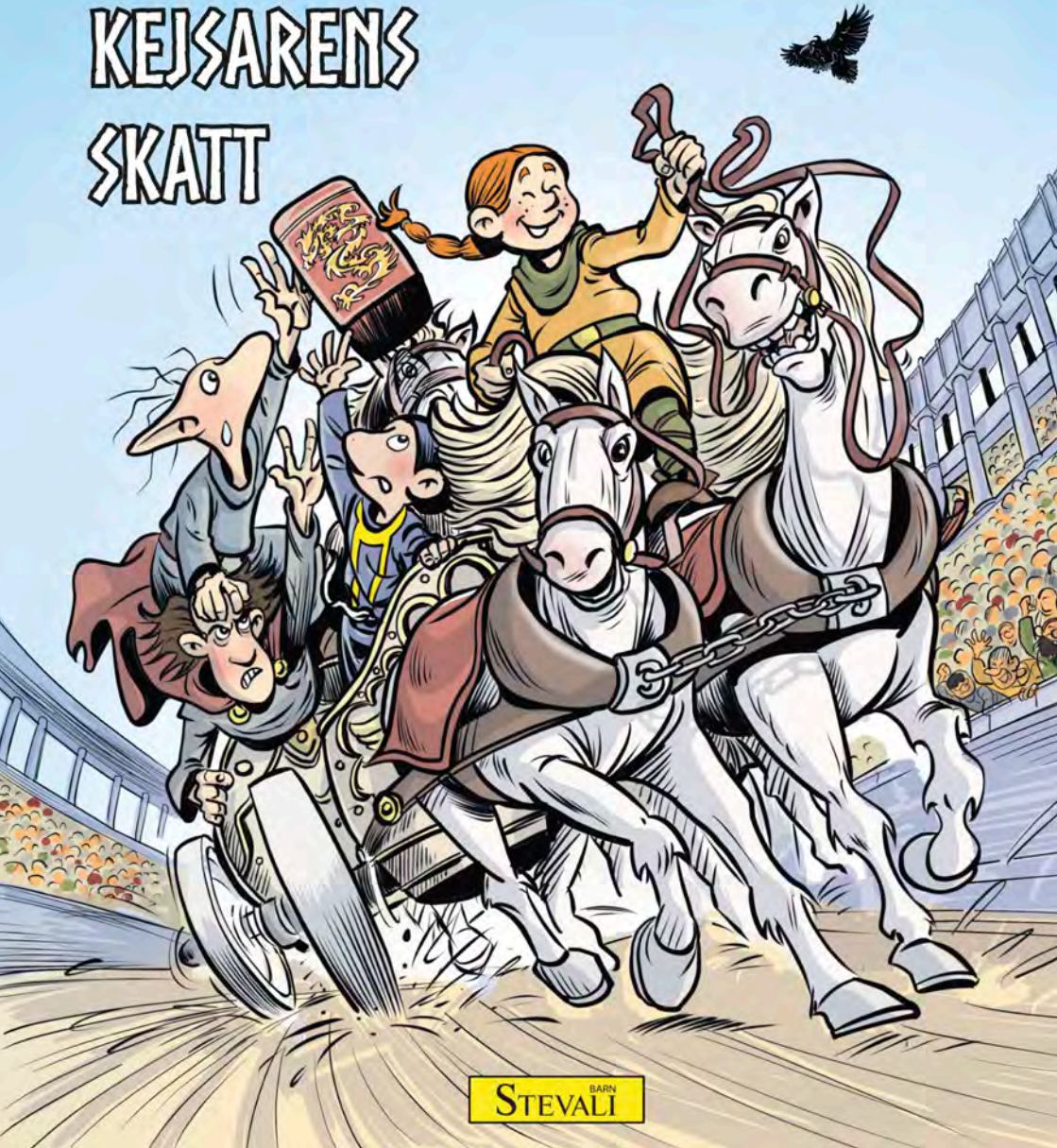

SIRIS ÄVENTYR

PATRIC NYSTRÖM & PER DEMERVALL

KEJSARENS SKATT

BARNE
STEVALLI

Lärohandledning för Siris äventyr

1: Kejsarens skatt

Rekommenderas för åk 3-4.
Kan användas för låg- och mellanstadiet.

”Serien om den modiga och charmiga vikingaflickan Siri är varken mer eller mindre än ett storverk. En barnserie fullt i klass med de bästa kontinentala alstren.”

Sture Hegerfors, Svenska serieakademin

”Med ett rappt manus, välresearchade teckningar och en tuff liten tjej i huvudrollen är Siris äventyr en läsupplevelse för alla åldrar. Inte minst lyckas den förmedla en historia om medeltida kulturmöten som borde höras oftare i vår tid.”

Svenska Forskningsinstitutet i Istanbul

Innehåll

Introduktion- Om Siris äventyr . . .	s. 5
Om lärohandledningen	s. 6
Svåra ord och uttryck	s. 8
Vikingarnas historia	s. 9
Diskussionsfrågor	s.10
Aktivitetsförslag	s.15

Introduktion

Om Siris äventyr

Sammanfattning: Siris äventyr är en tecknad serie som i första hand riktar sig till läsåldern 9-12. Serien blandar fantasifullt äventyr med historiska miljöer och fakta om vikingatiden. Huvudpersonen, en smart och modig vikingatjej som heter Siri, längtar efter att följa med sin pappa, hövdingen Torkel, på hans handelsresor. I den första boken Kejsarens skatt följer hon med honom till Miklagård (dagens Istanbul) för att leverera en hemlig skatt till kejsaren. Under resans gång är de förföljda av skurkarna Ivar och Grym som vill stjäla skatten för sig själva, men tack vare Siris klokhets och mod klarar de sig hela vägen fram.

Medan de enskilda karaktärerna i Kejsarens skatt är fiktiva utspelar sig handlingen på historiska platser som var viktiga i vikingarnas värld. Många aspekter av vikingarnas liv skildras på ett historiskt korrekt sätt, och en hel del fakta lyfts fram i särskilda faktarutor och på faktasidorna längst bak i boken. Boken kan alltså tjäna både som spännande multimodalt läsmaterial där text blandas med bilder, och som ett sätt att väcka intresse för europeisk historia i allmänhet och vikingatiden i synnerhet.

Om lärarhandledningen

Syfte: Denna handledning har ett dubbelt fokus: läs- och skrivutveckling (med särskild betoning på den multimodala seriegenren) samt att tjäna som verktyg i historieundervisning om vikingatiden. Vad gäller läs- och skrivutveckling är många av frågorna och aktiviteterna framtagna för att beröra följande punkter i det centrala innehållet för svenskämnet på låg- och mellanstadiet:

- "Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att anpassa läsningen efter textens form och innehåll." (Lgr 2011)
- "Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras typiska uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord och bild samspekar." (Lgr 2011)

För att uppnå detta finns det diskussionsfrågor till varje kapitel, formulerade för att ge tillfällen att upptäcka och diskutera sådant som finns "på raderna" (som man kan läsa i själva texten), "mellan raderna" (som man kan klura ut genom att reflektera över det man läst i texten) och "bortom raderna" (som man kan komma fram till genom att tillämpa koncept som finns i texten på sitt eget liv och sin omvärld). Varje kapitel har även en skrivutvecklingsfråga som lyfter fram en särskild aspekt av serietidningsgenren för att hjälpa eleverna att utveckla förmågan att själva skapa sådana texter.

Vad gäller historia lyfter denna läroplan fram någon historisk aspekt av vikingatiden för varje kapitel så att dessa aspekter kan studeras i samband med läsningen.

Bland aktivitetsförslagen finns också aktiviteter där eleverna själva får undersöka, reflektera över och presentera särskilda historiska aspekter av vikingatiden. Boken och lärarhandledningen är välanpassade till följande punkter i centrala innehållet i historieämnet för låg- och mellanstadiet:

- "Skildringar av livet förr och nu i barnlitteratur." (Lgr 2011)
- "Nordens kulturmöten med övriga Europa och andra delar av världen genom ökad handel och migration, till exempel genom vikingatidens resor och medeltidens handelssystem." (Lgr 2011)

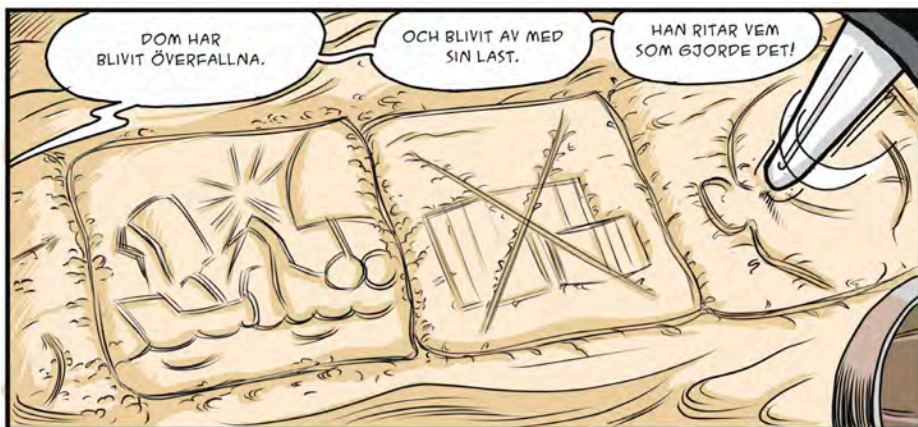
Upplägg och användning: I denna handledning finns en del med **svåra ord och begrepp** till varje kapitel (inklusive omslaget och persongalleriet samt faktasidorna). Dessa kan förklaras i en genomgång inför varje lässtund, eller vid gemensam högläsning kan läraren vara redo att förklara dem mitt i läsningen.

Efter ord- och begreppslistan finns det en lista med olika aspekter av **vikingarnas historia** som kan kopplas till varje kapitel. Dessa kan användas i lektionsplaneringen ifall man vill koppla ihop läsningen med annan undervisning om vikingatiden.

Efter historiedelen finns ett antal **diskussionsfrågor** till varje kapitel. Dessa frågor kan användas i helgrupp, i mindre grupper eller individuellt efter läsningen av det aktuella kapitlet. Man kan också använda EPA-metoden (Enskilt, Par och Alla) i vilken eleverna först får reflektera själva och sedan diskutera i par inför en helgruppsdiskussion. Man kan välja att använda samtliga frågor, eller så kan man välja fritt bland dem för att fokusera undervisningen på antingen läsförståelse eller serieskrivning, eller för att anpassa undervisningen till yngre eller äldre elever.

Efter diskussionsfrågorna kommer en del med **aktivitetsförslag**. Man kan välja ett eller flera av dessa att arbeta med när boken har lästs ut, utifrån om man vill fokusera på svenska eller historia, eller om man vill arbeta ämnesöverskridande.

Själva läsningen kan fungera på olika sätt beroende på elevernas läsnivåer och lärarens preferens. Till exempel kan alla läsa tysta, eller så kan läraren läsa högt medan eleverna följer med i sina egna exemplar eller med e-bok på storskärmen. Man kan också turas om att läsa högt, eller göra läsningen till en sorts skådespel med olika elever som tilldelas bestämda roller.

Svåra ord och uttryck

Omslag, persongalleri och prolog: hövding, "vare sig ... eller inte", knipor, affärsman, förmögen, "håller ett vakande öga över", otursföljd, "en trevlig prick", "låg på lur"

Kapitel 1: mannar, varor, "känd vida omkring", retas, förskräcklig, "ha (något) i kikaren"

Kapitel 2: last, skeppskista, styråra, "ska bli!", ilsken, ärva, förmögenhet, utfattig, "nosa sig till", "ers listighet", avfärd, "jag har varit här i affärer", slå följe med, apropå

Kapitel 3: sabotage, oväsen, "håller i sig"

Kapitel 4: besvärlig, "står inte ut längre", fångst

Kapitel 5: "slå till", förföljda, "än sen?", "något skumt i görningen", rodret, slöa

Kapitel 6: hålla sams, påstår, herrn, hävdar, arresteras

Kapitel 7: överfall, erkänner, ers ivrighet, prima, kapplöpningsbanan, startbåsen, "kall om magen"

Kapitel 8: kapplöpning, kräken, passera, kloaker

Kapitel 9: "kusten är klar", "du skulle bara veta ...", anklagelser, oförskämt,

Kapitel 10: "håll klaffen"

Faktasidorna: byteshandel, runor

Vikingarnas historia

Omslag, persongalleri och prolog: Vikingarnas plats på tidslinjen (boken utspelar sig ungefär år 850) samt övriga riken som fanns i världen vid den tiden.

Kapitel 1: Hur vikingarnas samhälle var uppbyggt samt hur livet var i vikingabyar jämfört med idag.

Kapitel 2*: Vikingarna som handelsmän kontra krigare samt kryddors roll under medeltiden.

Kapitel 3: Landområden som var vikingarnas territorium samt ställen dit de reste.

Kapitel 4: Njord, Loke och andra gudar – vikingarnas religion.

Kapitel 5*: Olika typer av vikingaskepp med olika syften.

Kapitel 6*: Staden Miklagård (Konstantinopel) och Bysantinska riket.

Kapitel 7: Skillnader mellan en vikingaby och Miklagård (Konstantinopel); vikingarnas teknologi och samhälle i jämförelse med övriga Europa.

Kapitel 8: Offentliga skådespel och kapplöpningar i Bysantinska riket samt vikingarnas nöjesliv.

Kapitel 9: Krutets historia samt vapen och krig under vikingatiden

Kapitel 10: Vikingarnas konst och skrift.

Faktasidorna: (Kan refereras till i stjärnmärkta kapitel eller läsas sist som ett eget kapitel)

Diskussionsfrågor

Vissa frågor kan användas i vilket kapitel som helst, till exempel:

- Hur skulle du sammanfatta kapitlet?
- Vad tror du kommer att hända i nästa kapitel?
- Ser du några likheter mellan kapitlet och en annan bok eller ditt eget liv?
(Kan göras mer konkret om man som lärare vill lyfta fram någon särskild händelse eller aspekt av kapitlet.)
- Välj en ruta. Vilka delar av berättelsen kommer fram i bilden, och vilka delar kommer fram i texten? Hur skulle det vara annorlunda om bilden inte fanns? Om texten inte fanns?
- Är det någonting i kapitlet som du tror kan vara historiskt korrekt? Någonting som du tror kan vara påhittat?
- Finns det någonting du skulle vilja veta mer om efter att ha läst kapitlet – antingen i berättelsen eller i vikingatidens historia?

Om man vill ha mer variation eller mer specifika frågor kan man använda följande till de enskilda kapitlen:

Omslag, persongalleri och prolog:

Vad är det här för typ av bok? Hur ser man det? Kan du komma på några exempel på liknande böcker? (skrivutveckling)

Vad handlar boken om? (på raderna)

Var och när utspelar den sig? (bortom raderna)

Tror du att det här är en påhittad berättelse eller en sann berättelse? Eller en påhittad berättelse i en sann miljö? (mellan raderna)

Vilka karaktärer tror du är goda, och vilka är onda? Hur ser du det? (mellan raderna)

Kapitel 1:

Vem är Siri, och vad vill hon? Vilka hinder står i vägen för henne? (på raderna)

Siri beskrivs som klok och modig. Vad gör hon som visar att hon är klok? Visar hon att hon är modig på något sätt? (mellan raderna)

Titta på de gula rutorna. Vanligtvis är det inte någon särskild karaktär som pratar i de rutorna, utan berättaren som ger extra information. I vilka rutor berättar berättaren den påhittade historien om Siri? I vilka rutor berättar berättaren om riktiga fakta? Syns det någon skillnad? Finns det någon ruta där en annan karaktär än berättaren pratar? Vem är det som pratar, och hur vet du det? (skrivutveckling)

SIRI
DOTTER TILL BYNS HÖVDING OCH
ÄLSKAR ÄVENTYR. HON FÖLJER GÄRNA
MED PÅ SIN PAPPAS RESOR VARE SIG HAN
VILL ELLER INTE. HON ÄR MODIG, ENVIS
OCH BRA PÅ ATT LÖSA PROBLEM.

Kapitel 2:

Vem är Eskil? Vad vill han? Vad tycker du om honom? (på raderna, bortom raderna)

Vilka är Ivar och Grym? Vad är deras plan? (på raderna)

Var tror du att Siri är? Vem tror du följer efter Ivar och de andra på avstånd? (mellan raderna)

Hur syns skillnaden på när en karaktär pratar i vanlig samtalston, tänker eller skriker högt? (skrivutveckling)

Kapitel 3:

Hur lyckades Siri följa med på resan? (på raderna)

Skulle du säga att Siris pappa är för hård mot henne, inte tillräckligt hård mot henne eller precis så hård som han ska vara? Varför? (bortom raderna)

Vad försöker Grym göra, och varför misslyckas han? (på raderna)

Ser du några ljudeffekter i det här kapitlet? Har du sett sådana i andra serietidningar förut? Varför tror du att de finns med? (skrivutveckling)

Kapitel 4:

Varför blir de fast i Könugård? Hur löser Siri problemet? (på raderna)

Tror du att Siris plan skulle ha fungerat i verkliga livet? Varför eller varför inte? Kan du komma på någon bättre plan? (bortom raderna)

Varje kapitel inleds med en titel och en bild. Fungerar titeln och bilden bra för det här kapitlet? Varför eller varför inte? Om du tittar på titelsidan för kapitel 5, vad säger den om det som kommer att hända? (skrivutveckling)

Kapitel 5:

Vad försöker Ivar göra? Hur misslyckas han? (på raderna)

Hur skulle du beskriva relationen mellan Ivar och Grym? (mellan raderna)

Vad är Torkels mål med resan? Vilka hinder har han mött längs vägen hittills? (på raderna)

Ser du några likheter mellan lösningarna på de olika problemen? (mellan raderna)

De andra kapitlen börjar med en bild från kapitlet. Det här kapitlet börjar med en karta. Vad visar kartan? Är den bra att ha i början, eller onödig? Varför? (skrivutveckling)

Kapitel 6:

Hur skulle du beskriva Zack? (mellan raderna)

Vad var Eskils hemliga plan? (på raderna)

Kan du komma på någon ledtråd tidigare i boken som visade att Eskil hade en hemlig plan? Blir hans uppdykande bättre eller sämre av att det fanns ledtrådar? (mellan raderna, skrivutveckling)

Vilka tror du kommer att bli gripna i nästa kapitel? Varför? (mellan raderna)

Kapitel 7:

Varför blir Torkel och Eskil gripna?
(på raderna)

Vad händer med lådan under det här kapitlet?
(på raderna)

Vad ser du för skillnad mellan Siri och Zack när
det gäller hästarna? (mellan raderna)

Finns det några gemener (små bokstäver) i
den här boken? Hur är det jämfört med andra
serietidningar? Hur är det jämfört med andra
sorters böcker? Varför tror du att det är så?
(skrivutveckling)

Kapitel 8:

Vilka problem har Siri i slutet av kapitlet?

Vilka kunskaper har Zack som hjälper?
(på raderna)

Varför tror du att Zack kan hitta till palatset i
kloakerna? (mellan raderna)

Det är vanligt i böcker att hindren för huvud-
personen blir svårare och svårare tills det ser
ganska hopplöst ut nära slutet. Tycker du att
boken följer det mönstret? Varför eller varför
inte? (skrivutveckling)

Kapitel 9:

Varför misslyckas Ivar och Grym med sin plan (2 gånger)? (på raderna)

Kapitlet heter "En oväntad överraskning". Vad fanns det för överraskningar i det här kapitlet?
Vilken tror du att titeln syftar på? (mellan raderna)

Fanns det några ledtrådar som visade på förhand att Zack var kejsarens son?
(mellan raderna)

Vilka problem har lösts i det här kapitlet? Finns det några problem klar som måste lösas?
(skrivutveckling)

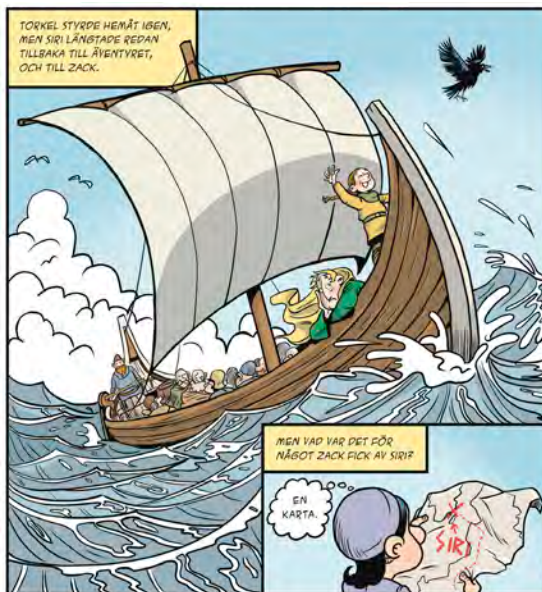
Kapitel 10:

Vilka karaktärer har lyckats med sina mål nu i slutet? Vilka har misslyckats? (på raderna)

Stämmer det att det är ett "lyckligt slut"? Varför eller varför inte? (mellan raderna)

Finns det någonting som tyder på att det kan bli en uppföljare?

I så fall, vad tror du kommer att hända i den? (skrivutveckling)

Faktasidorna:

Tanken med de här sidorna är att förmedla fakta om vikingarna snarare än att berätta en påhittad historia. Vilka skillnader ser du mellan de här sidorna och de föregående som visar att det handlar om fakta? (skrivutveckling)

Tror du att Siri har funnits på riktigt? Varför eller varför inte? (bortom raderna)

Tror du att Halvdan har funnits på riktigt? Varför eller varför inte? (bortom raderna)

Finns det något faktum som var nytt för dig eller som du tyckte var särskilt intressant? (bortom raderna)

I KYRKAN HAGIA SOPHA I ISTANBUL KAN MAN HITTA RUNOR SOM ÄR TUSEN ÅR GAMLA. DOM RISTADES AV EN VIKING SOM HETTE HALVDAN.

LÅNGTADE HAN KANSKE HEM TILL NORDEN? ELLER HADE HAN DET BARA TRÄKIST? DET FÅR VI ALDRIG VETA.

Aktivitetsförslag

Historia:

- 1. Vikingakartor.** Rita en karta över vikingarnas värld med gamla namn på viktiga ställen: Dorestad, Holmgård, Miklagård, Birka osv. Man kan välja ett ställe och skriva en liten faktaruta om det.
- 2. Vikingaskepp.** Välj en typ av vikingaskepp. Titta på bilder och försök att skapa en egen modell med modellera, trä, tennefolie eller annat material. Man kan även skriva en liten text om sitt vikingaskepp.
- 3. Leka vikingahandel.** (Lärare) Välj ett antal varor (t.ex. päls, järngods, tyg, glas, kryddor och honung). Skriv listor till 3-5 olika handelsstationer med historiska namn i klassrummet – varje handelsstation får 4 listor med olika priser på de olika varorna (t.ex. Holmgård: päls: 2, järngods 4, tyg: 2, glas: 3, kryddor: 6, honung: 1).

Dela in eleverna i handelslag och ge varje lag ett papper där det står att de börjar med 4 av en viss vara (t.ex. "4 honung") och noll av alla andra. Eleverna får hålla ihop i sina lag och åka runt till de olika stationerna där de får byta med köpmannen där enligt de rådande priserna -- t.ex. 2 glas (värde 3) mot 1 krydda (värde 6). Köpmannen uppdaterar elevernas papper genom att kryssa för gamla siffror och skriva nya. Fyra gånger under spelets gång byts prislapparna i varje stad på en given signal. Eleverna försöker få så mycket som möjligt av varorna. Man kan spela en ren byteshandelsvariant där värdena är bara siffror på papper, eller en variant med pengar. Köpmännen kan spelas av vuxna eller eventuellt av frivilliga elever.

- 4. Vikingagudar.** Rita bilder och skriv faktarutor om en av vikingarnas gudar eller någon annan aspekt av viking mytologi (till exempel platser, viktiga karaktärer som inte är gudar eller andra varelser).

Svenska:

- 5. Bild och text.** Välj en ruta i boken som du tycker använder bild och text tillsammans på ett bra sätt. Rita av den. Skriv en lista med all information som kommer fram genom texten (och vilken sorts text som används, t.ex. ljudeffekt, berättarruta, pratbubbla m.m.) och en lista med all information som kommer fram genom bilden.
- 6. Egen seriefigur.** Skapa en egen karaktär som skulle kunna passa in i Siris äventyr. Rita karaktären och skriv en beskrivning.
- 7. Eget kapitel.** Skriv ett eget kapitel i Kejsarens skatt- till exempel, någonting som händer medan Siri och Torkel är i Holmgård, eller medan Ivar och Grym är på väg hem. Kapitlet kan skrivas som serie eller bara som text med en enda serieruta som visar en viss scen.
- 8. Egen serietidning.** Skriv en egen liten serietidning om dig själv eller en påhittad karaktär. Försök att använda pratbubbla, ljudeffekter, berättarruta och tankebubbla.
- 9. Skådespel.** Välj ett kapitel och göra drama av det i grupp, med olika gruppmedlemmar som spelar de olika rollerna.
- 10. Bokrecension.** Skriv en recension av boken med sammanfattning och vad du tyckte om och inte tyckte om.

Stevali Barn
Visionsvägen 13
393 60 Kalmar
Lärrarhandledning
Siris äventyr – Kejsarens skatt
© Stevali Barn, Patric Nyström, Per Demervall,
Joseph A. Davis 2020
Produktion och grafisk form: Per Demervall

Materialet är avsett att användas i undervisningssyfte.
Övrigt användande kräver upphovsmännens tillstånd

LÄRARHANDLEDNING FÖR
SIRIS ÄVENTYR 1: KEJSARENS SKATT

FÖRFATTARE: PATRIK NYSTRÖM
ILLUSTRATÖR: PER DEMERVALL

LÄRARHANDLEDNING FÖR
LÅG- OCH MELLANSTADIET
AV
JOSEPH A. DAVIS